

تطبیق ساختار نگاره‌های یوسف و زلیخا با مفاهیم قرآنی (مورد پژوهی: نگاره‌های قرن ۹ تا ۱۰ هجری)^۱

شمیم نطق^۲

یحیی جمالی^۳

آرژیتا بلالی اسکویی^۴

سوره یوسف تنها سوره‌ای است که به‌طور کامل از ابتدا تا انتها مختص یک داستان است و در قرآن با عنوان (احسن‌القصص) از آن یاد شده است؛ مانند بسیاری از هنرها، نگارگران نیز در نگاره‌های خود از این داستان برای خلق آثار هنری استفاده کرده‌اند.

هدف از انجام این پژوهش تطبیق محلی نگاره‌های یوسف و زلیخا با مفاهیم قرآنی و بررسی عناصر کالبد معماری و شخصیت‌های داستانی موجود در آیات ۳۲-۳۰ و ۲۵-۲۳ سوره یوسف است. سؤال‌های این تحقیق عبارت‌اند از: ۱- ویژگی‌های کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی یوسف و زلیخا، چگونه در نگاره‌های قرن ۱۰-۹ انعکاس یافته‌اند؟ ۲- تا چه حدی این نگاره‌ها با مفاهیم قرآنی مطرح‌شده در خصوص این داستان مطابقت دارد؟ روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی و شیوه جمع‌آوری اطلاعات، اسنادی - کتابخانه‌ای است. این پژوهش شامل بررسی نگاره داستان اتاق هفت‌در و هفت نگاره مرتبط با داستان دست‌بردن زنان مصر است. نتیجه این پژوهش در خصوص نگاره‌های اتاق هفت‌در، نشانگر این است که بین تمامی نگاره‌های بررسی‌شده، از بعد ویژگی‌های کالبدی نگاره کمال‌الدین بهزاد، پایبندی بیشتری به مفاهیم قرآنی دارد. از منظر ویژگی‌های شخصیت‌های داستانی نیز بجز نگاره‌های مشهور در شورای جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م) که با مفاهیم قرآنی تطابق چندانی ندارد، نمود این مفاهیم در سایر نگاره‌ها مشهود است. در نگاره‌های مربوط به دست‌بردن زنان، محیط کالبدی نگاره‌های نگاره پنج‌گنج (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، تصویر مجلس زلیخا (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، نگاره جامی (قرن ۱۰ ق/ نیمه دوم ۱۶ م) و نگاره جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م) تطابق بیشتری با آیات قرآنی و بخش شخصیت‌های داستانی، میزان مطابقت با آیات قرآنی کمتر می‌باشد. در مجموع هر دو دسته نگاره، بخش کالبدی نگاره‌ها از منظر توجه به مفاهیم

^۱ «این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد معماری اسلامی، شمیم نطق با عنوان «بررسی تحقق آموزه‌های اسلامی در سبک باغ‌سازی ایران» به راهنمایی خانم دکتر آرژیتا بلالی اسکویی در دانشگاه هنر اسلامی تبریز می‌باشد»

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری اسلامی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، شهر تبریز، استان آذربایجان شرقی،

Sh.netagh@tabriziau.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه هنر اصفهان، شهر اصفهان، استان اصفهان، y.jamali@au.ac.ir

^۴ استاد گروه معماری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، شهر تبریز، استان آذربایجان شرقی، (نویسنده مسئول)

قرآنی غنی تر از بخش شخصیت‌های داستانی هستند. همچنین می‌توان گفت هنرمندان فقط بر اساس مفاهیم قرآنی، داستان حضرت یوسف (ع) و زلیخا را به‌تصویر نکشیده‌اند و برداشت‌های شخصی و تفاسیر و ذوق هنری هنرمندان نیز در خلق آثار نقش مهمی داشته است.

واژگان کلیدی: سوره یوسف، نگاره یوسف و زلیخا، ساختار کالبدی معماری، شخصیت‌های داستانی

مقدمه

تمامی سوره‌های قرآن کریم برای هدایت بشریت نازل شده‌اند و در تمامی دوران پاسخگوی نیازهای انسان‌ها می‌باشد. قرآن را به‌عنوان کتاب خداوند قبول دارند و هنرمندان در شاخه‌های مختلف هنری در خلق آثار خود از موضوعات و استان‌های مطرح‌شده در قرآن استفاده می‌کنند.

از ابتدا تا انتها سوره یوسف که سوره دوازدهم قرآن است و به نام احسن‌القصص (یعنی بهترین داستان‌ها) نیز معروف می‌باشد به‌طور کامل یکی حضرت یوسف را بیان می‌کند. در این سوره که داستانی‌ترین و طولانی‌ترین سوره قرآن می‌باشد فقط به شرح زندگانی حضرت یوسف (ع) پرداخته‌شده و در آن آموزه‌های زندگانی حضرت یوسف (ع) بیان‌شده است و غیر از داستان حضرت یوسف (ع) در هیچ‌یک از سوره‌های دیگر نیامده است.

منظور از نقاشی ایرانی (نگاره) تصویری است که در فاصله سال‌های ۱۱۰۰-۷۰۰ هجری قمری خلق شده‌اند؛ یعنی فاصله زمانی که از حمله مغول‌ها آغاز و با پایان سده صفوی تمام می‌شود. نگاره‌ها و هنرهای مشابه یک هنر معنوی و دینی هستند که مربوط به عالم خیال می‌باشد. در این پژوهش نگاره‌ها بررسی شده بین بازه ۹ تا ۱۰ هجری قمری می‌باشند.

در این پژوهش به بررسی ساختار کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی نگاره‌ها پرداخته خواهد شد. در ساختار کالبدی عناصر معماری و تزیینات وابسته به معماری و اشیا و در بخش شخصیت‌های داستانی که شامل انسان‌ها و شخصیت‌ها و ویژگی‌های مطرح شده در قرآن می‌باشد، مورد بررسی قرار می‌گیرند.

نگاره‌های یوسف و زلیخا تصویر یکی از داستان‌های قرآنی است و هدف از این پژوهش، تطبیق محیط نگاره‌های یوسف و زلیخا و بررسی ساختار کالبدی و شخصیت‌های داستانی نگاره‌ها با مفاهیم قرآنی موجود در آیات ۳۰-۳۲ و ۲۳-۲۵ سوره یوسف و همچنین بررسی تشابه و تفاوت این نگاره‌ها می‌باشد. در این راستا به سؤال‌هایی چون: ۱- ویژگی‌های کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی یوسف و زلیخا، چگونه در نگاره‌های قرون ۱۰-۹ انعکاس یافته‌اند؟ ۲- تا چه حدی این نگاره‌ها با مفاهیم قرآنی مطرح‌شده در خصوص این داستان مطابقت دارد؟ پاسخ داده می‌شود. **ضرورت و اهمیت** این پژوهش از دو منظر قابل‌بررسی است: نخست پرداختن به داستان حضرت یوسف (ع) که در قرآن از آن تحت‌عنوان احسن‌القصص یادشده است و همین عنوان، ضرورت کنکاش در این خصوص را یادآور می‌شود و دوم نحوه تأثیرپذیری هنرمندان حوزه نگارگری از مفاهیم قرآنی و چگونگی بازتاب آن در آثار هنری در دوران پس از حمله مغول به ایران است که خود می‌تواند فهم فضای هنری حاکم بر کشور در آن دوره یاری رساند. در این راستا با توجه به آیات قرآنی و استخراج مولفه‌ها و با بررسی نگاره‌های قرون ۹-۱۰ هجری قمری، تشابه و تفاوت نگاره‌ها بررسی شده و همچنین، مولفه‌هایی که نگارگر خارج از بحث‌های قرآنی به آنها پرداخته است تحلیل می‌شوند.

روش تحقیق

این پژوهش با هدف توسعه‌ای، روش توصیفی - تحلیلی و رویکردی تطبیقی به بررسی و تطبیق محتوای صوری نگاره یوسف و زلیخا با مفاهیم قرآنی این داستان پرداخته شده و جمع‌آوری اطلاعات با مراجعه به منابع اسنادی کتابخانه‌ای صورت پذیرفته

است. در پژوهش حاضر، با مطالعه آیات قرآن و تفاسیر مرتبط، مؤلفه‌های کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی معین گردیده، سپس در مرحله بعد میزان مطابقت این نگاره‌ها با آیات قرآنی مدنظر بوده و تشابه و تفاوت نگاره‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری این تحقیق شامل شش نگاره اتاق هفت‌در و هفت نگاره دست‌بردن زنان مصری در مجلس زلیخا - که هنرمندان مختلف طی قرون نه تا ده هجری قمری به تصویر کشیده‌اند - می‌باشد. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت کیفی است.

جدول ۱: معرفی جامعه آماری به همراه بازه زمانی، مأخذ: نگارندگان.

نگاره های اتاق هفت در		
		
نگاره ۳: یوسف و زلیخا، برگه از نسخه خطی بوستان سعدی، مکتب بخارا (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: www.metmuseum.org	نگاره ۱۶: زلیخا گرفتن عیای یوسف، برگه از یوسف و زلیخا، جامی، هرات، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: www.metmuseum.org	نگاره ۱: فرار یوسف از اغوی زلیخا، بوستان سعدی، هرات، اثر کمال الدین بهزاد، (اواخر قرن ۹ ق/ ۱۵ م). مأخذ: پاکباز، ۱۳۹۰: ۱۰۲.
		
نگاره ۶: مجلس حکایت کتاب یوسف زلیخا، نسخه خطی مصور هفت اورنگ جامی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: غفوریان مسعود زاده، ۱۳۹۵: ۳۱.	نگاره ۵: مثنوی یوسف و زلیخای جامی نسخه مصور مذهب مزین به سه مجلس نقاشی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: مایدا، ۱۳۹۲: ۶۰.	نگاره ۴: حسین گازرگاهی، مجالس العشاق، زلیخا در کاخ خود سر در پی یوسف می‌نهد، اما یوسف از او می‌گریزد (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: ریشار، ۱۳۸۳: ۱۹۹.
دست بردن زنان مصری		

			
<p>نگاره ۴: آوردن یوسف (ع) از سوی زلیخا به مجلس زنان مصر، مثنوی یوسف و زلیخا جامی، نسخه مصور مذهب مزین به دو مجلس نقاشی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: ماپدا، ۱۳۹۲: ۶۰.</p>	<p>نگاره ۳: نقاشی دست‌بریدن زنان مصری با دیدن رخسار یوسف، نسخه خطی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: www.artang.ir</p>	<p>نگاره ۲: زنان مصری که با دیدن زیبایی یوسف داستان خود را می‌برند، برگه‌ای از نسخه خطی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: www.artang.ir</p>	<p>نگاره ۱: حضور یوسف در مجلس زلیخا، مثنوی سوم از کتاب پنج‌گنج، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: مسار، ۱۳۷۹: ۱۶۸.</p>
			
<p>نگاره ۷: زنان مصر غرق در زیبایی یوسف، یورالدین عبدالرحمن جامی، (صفوی)، نسخه خطی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: www.art.thewalters.org</p>	<p>نگاره ۶: یوسف برای زلیخا در ضیافت می‌کند، برگه‌ای از یوسف و زلیخا از جامی، برگه از یک نسخه خطی مصور، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: نیمه دوم ۱۶ م). مأخذ: www.commons.m.wikimedia.org</p>	<p>نگاره ۵: تصویر از مجلس زلیخا که برای نشان دادن یوسف، دوستان خود را به ضیافتی دعوت کرده است، شماره نسخه: ۴۶/ م ادب فارسی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م). مأخذ: نجفی، ۱۳۶۸: ۱۷۷.</p>	

پیشینه تحقیق

در حوزه نگارگری یوسف و زلیخا مطالعات و تحقیقاتی صورت گرفته است. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان موارد زیر اشاره کرد:

مظفری‌خواه و گودرزی (۱۳۹۱)، بررسی فضا در نگارگری ایرانی با تأکید بر منتخبی از آثار بهزاد، مطالعات هنر اسلامی، شماره ۱۶، در این مقاله جدا از بررسی و معرفی فضای مثالی و چگونگی ایجاد آن، به انواع دیگری از فضا و حضور آن‌ها در مکتب نگارگری هرات با بررسی آثار کمال‌الدین بهزاد پرداخته شده است. رحمانی و ظفری نائینی (۱۳۹۴)، در پژوهش میان‌رشته‌ای در هنر با رویکرد هرمنوتیکی هیرش (موردپژوهشی تحلیل هنر نگارگری، نگاره یوسف و زلیخا)، کیمیای هنر، شماره ۱۵، با کنکاش در آراء و نظریات هیرش، وجوه اصلی نظریه وی و چگونگی استفاده از آن در تحلیل هنر نگارگری بررسی می‌شود. متفکر آزاد و پایدارفرد (۱۳۹۴)، بررسی ویژگی‌های نگارگری نسخ خطی مصور با تأکید بر نسخه مصور یوسف (ع) و زلیخا در

کتابخانه مرکزی تبریز، نگارینه هنر اسلامی، شماره ۶، در این مقاله به یافتن ویژگی‌های زیباشناسی نگاره‌های نسخه خطی مصور یوسف (ع) و زلیخا موجود در کتابخانه مرکزی تبریز توجه شده است تا آشکار شود که چه نگاره‌هایی با چه ویژگی‌ها و مضامینی در این نسخه به کار رفته است. جهان‌بار و قاضی‌زاده (۱۳۹۶)، معرفی و تحلیل نقوش ابنیه در نگاره‌های منظومه یوسف و زلیخا از نسخه هفت‌اورنگ جامی مکتب مشهد، نگره، شماره ۴۴، در این مقاله به معرفی و شناسایی نقوش ابنیه نگاره‌های یوسف و زلیخا از هفت‌اورنگ جامی پرداخته شده است. شیخی و محمدزاده (۱۳۹۷)، بررسی صفحه‌آرایی نگاره‌های منسوب به کمال‌الدین بهزاد در نسخه بوستان سعدی (۸۹۴-۸۹۳ هجری) به‌مثابه یک الگو، نگارینه هنر اسلامی، شماره ۱۵، در این مقاله به بررسی اصول صفحه‌آرایی آثار بهزاد در مکتب هرات پرداخته شده است. صادقی‌نیا و حصارى (۱۳۹۷)، بررسی جایگاه واقع‌نگاری تزئینات کاشی‌کاری عهد تیموری در نگارگری مکتب هرات (با نگرش موضوعی به نگاره‌های بهزاد)، هنر اسلامی، شماره ۲۹، در این مقاله به بررسی میزان واقع‌گرایی تزئینات کاشی‌کاری نگاره‌های بهزاد پرداخته شده است. ربیع‌زاده و کاران (۱۳۹۸) بررسی معنا در سوره یوسف و نمود آن در نگاره‌های ایرانی با رویکرد دلالت‌های صریح و ضمنی، جلوه هنر، شماره ۱، در این مقاله ساختار تشکیل‌دهنده دو متن نوشتاری و تصویری این قصه بررسی شده و بیانگر این می‌باشد که نگارگر با انتقال این مؤلفه‌ها در متن نوشتاری به متن تصویری (و با استفاده از رمزگان تجسمی) سعی در انتقال معانی و مفاهیم موجود در آیات و تفاسیر دارد. رحبی و پورمند (۱۳۹۸)، تحلیل نگاره یوسف و زلیخا اثر کمال‌الدین بهزاد بر اساس نظریه ترامنتیت ژرار ژنت، کیمیای هنر، شماره ۳۲، در این مقاله حکایت یوسف و زلیخا اثر کمال‌الدین بهزاد با هدف تبیین پنج رابطه ترامنتی به‌منظور شناسایی بهر ابعاد و گوناگون این نگاره تحلیل شده است. نوروزی و همکاران (۱۳۹۸)، در مقاله بازخوانی بیناگفتمانی نقاشی (حکایت یوسف) در سوره یوسف و سه اقتباس معاصر آن، فرهنگ-ارتباطات، شماره ۴۸، هدف از این پژوهش بازخوانی روابط بیناگفتمانی میان چهار متن، سوره یوسف، فرامتنی و گفتمانی با توجه به جایگاه اقتباس در نگرش پست‌مدرن است. میرلوحی (۱۳۹۹) تبیین مفهوم برهان رب در سوره یوسف و تجلی آن در یوسف و زلیخای جامی و نگاره کمال‌الدین بهزاد، پیکره، شماره ۲۰، با توجه به اصطلاح برهان رب در قرآن کریم و هفت‌اورنگ جامی و تطبیق آن‌ها با نگاره بهزاد، نتایج پژوهش بیانگر این می‌باشد که بهزاد متأثر از مفهوم برهان رب نگاره‌ها را از دیدگاه یوسف (ع) تصویر نموده و درک تفسیر جامی از مفهوم برهان رب در سوره یوسف در مطالعه دقیق نگاره بهزاد راهگشاست. مظفری خواه (۱۴۰۰)، بررسی جایگاه کنتراست مکمل و وسعت از منظر یوهانس ایتن در آثار کمال‌الدین بهزاد، نگاه الزهراء^(س)، شماره ۱، در این مقاله به بررسی حضور کنتراست مکمل و وسعت، با توجه به نظریه ایتن به عنوان یک دستاورد مهم بصری در نگاره‌های کمال‌الدین بهزاد است. نیکبخت (۱۴۰۰)، مطالعه رنگ و فرم لباس در نگاره‌های کمال‌الدین بهزاد مورد مطالعه: نگاره یوسف و زلیخا، پژوهش در هنر و علوم تخصصی، شماره ۱، در این مقاله با بررسی اجمالی یوسف و زلیخا، تحلیلی بر نگاره یوسف و زلیخا استاد بهزاد صورت گرفته است.

مطالعاتی نیز در خصوص داستان حضرت یوسف (ع) صورت گرفته است از جمله: آیت‌اللهی و همکاران (۱۳۸۶)، تحلیل عناصر داستانی قصه حضرت یوسف (ع) در قرآن کریم، پژوهش‌های ادبیات فارسی، شماره هشتم، در این مقاله به بررسی و تحلیل عناصر داستانی پرداخته شده؛ مانند زاویه دید، ساختار، طرح، کشش، اندیشه و شخصیت. کرمی و حقیقی (۱۳۸۸)، بررسی ساختار روایی دو روایت از داستان غنایی یوسف و زلیخا، پژوهشنامه ادب غنایی، شماره ۱۳، در این مقاله دو روایت از داستان یوسف و زلیخا، یکی منسوب به ابوالقاسم فردوسی و دیگری متعلق به نورالدین عبدالرحمن جامی، از نظر چهارچوب روایی و ساختار با هم سنجیده و به موارد اشتراک و اختلاف آن‌ها پرداخته شده است. عقدایی (۱۳۸۹)، نگاهی به عناصر ساختاری داستان حضرت یوسف (ع) در قرآن مجید، زبان و ادبیات، شماره ۱۵، در این مقاله داستان قرآن را از منظر هنر داستان‌پردازی نشان می‌دهد که این کتاب آسمانی از جهت ساختار داستان جنبه هنری شگفت‌انگیزی دارد و تنها از لحاظ لفظ و معنا فصیح و بلیغ نیست. صادقی و همکاران (۱۳۹۱)، تحلیل ساختاری طرح داستان غنایی یوسف و زلیخای جامی، پژوهشنامه ادب غنایی، شماره ۱۹، در این مقاله طرح داستان یوسف و زلیخای جامی به‌عنوان

یکی از اجزای تشکیل‌دهنده آن، از دیدگاه چند تن از ساختارگرایان بررسی و تحلیل شده است. مصلاهی پور یزدی و قاسمی حامد (۱۳۹۳)، بررسی تطبیقی فضایل و ویژگی‌های حضرت یوسف (ع) در قرآن کریم و تورات، آموزه‌های قرآنی، شماره ۲۰، در این مقاله به بیان تفاوت داستان‌سرایی قرآن کریم با دیگر کتب آسمانی، با تأکید بر فضایل اخلاقی و ویژگی‌های حضرت یوسف (ع) پرداخته شده است. Shackle (1995)، بین کتاب مقدس و عاشقانه: داستان یوسف و زلیخا در پنجایی، تحقیقات آسیای جنوبی، شماره ۲، هدف این مقاله این است که برخی از پیامدهای تنش‌هایی را که به طور دائم از طریق بررسی و روش‌های مختلف ایجاد می‌شود بررسی کند که در آن یک داستان قرآنی که مدت‌هاست توسط شاعران فارسی زبان به زبان رمانی عاشقانه بازسازی شده است، توسط شاعران مسلمان پنجایی مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. Ibrahim Elassa (2016)، چهره‌های محجبه پیامبران در مینیاتورهای اسلامی - کاربردی بر روی دست نوشته‌های مصور قرن نوزدهم، موزه مولانا قونیه، مجله اتحادیه عمومی باستان شناسان عرب، شماره ۱، این مقاله برای شناخت تعبیر پوشش‌ها در مینیاتورهای الهی مانند پیامبران در مینیاتورهای اسلامی انجام شده است. Tursunpo'latovna (2022)، در مقاله هنرهای زیبا در حماسه‌های یوسف و زلیخو، مجله بین‌المللی تحقیق و توسعه، شماره ۱۲، این مقاله به توسعه ایدئولوژیک چند صد ساله حماسه‌های یوسف و زلیخو اختصاص دارد. و حماسه‌های عبدالرحمن جامی، دوربک و اولیم دوون، عندلیب و خلیس را در این زمینه تحلیل می‌کند.

در این پژوهش با انتخاب تعداد بیشتر نگاره به جای تک‌نگاره، برای هر موضوع جامعه آماری جامع‌تری مورد بررسی قرار گرفته و به بررسی عناصر کالبدی معماری شخصیت‌های داستانی نگاره‌ها و تطبیق آن‌ها با آیات قرآنی و نیز تشابه و تفاوت نگاره‌ها پرداخته خواهد شد.

مبانی نظری

داستان حضرت یوسف (ع) و زلیخا در قرآن کریم

آیات بررسی شده در سوره یوسف، داستان حضرت یوسف (ع) را همان‌گونه که در خانه عزیز مصر بود بیان می‌کند. این آیات^۵ شامل آیات ۲۳-۲۵ داستان اتاق هفت‌در و آیات ۳۰-۳۲ داستان سه‌اسم است. دست‌بردن زنان مصری را بیان می‌کند. ابتدا آیات و معانی از قرآن استخراج گردیده و سپس با بررسی معنی و تفاسیر معتبر قرآن که شامل تفاسیر المیزان، نمونه، مجمع‌البیان، منهج الصادقین فی الزام المخالفین، کلام النور نور الکلام و تفسیر سوره یوسف نجار شوشتری می‌باشد، مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در دو گروه کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی دسته‌بندی شده است.

^۵ وَ رَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَقَتْ الِابْوَابَ وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ اِنَّهُ رَبِّيْٓ اَحْسَنَ مَثْوٰىٓ اِنَّهُ الَّرَّحِيْمُ (سوره یوسف: ۲۳).

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَ هَمَّ بِهَا لَوْ لَا اَنْ رَّاى بُرْهَانَ رَبِّهٖ كَذٰلِكَ لَنَصَرَفَ عَنْهٗ السُّوْءَ وَ الْفَحْشَآءَ اِنَّهٗ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِيْنَ (سوره یوسف: ۲۴).

وَ اسْتَبَقَا الْبَابَ وَ قَدَّتْ قَمِيصَهٗ مِنْ دُبُرٍ وَ الْفُتٰى سَيِّدٌ هَا لَدٰى الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَآءُ مَنْ اَرَادَ بِاَهْلِكَ سُوْءًا اِلَّا اَنْ يُسَجَّنَ اَوْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ (سوره یوسف: ۲۵).

وَ قَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِيْنَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيْزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهٖ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا اِنَّا لَنَرٰهَا فِى ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ (سوره یوسف: ۳۰).

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ وَ اَعْتَدَتْ لِهِنَّ مَتٰكًا وَ اَتَتْ كُلَّ وَاٰحِدَةٍ مِنْهِنَّ سَكِيْنًا وَ قَالَتْ اَخْرِجْ عَلِيْهِنَّ فَلَمَّا رَاِيْنَهُ اَكْبَرْنَہٗ وَ قَطَعْنَ اَيْدِيْهِنَّ وَ قُلْنَ خَاشَ اللّٰهُ مَا هٰذَا بَشَرًا اِنْ هٰذَا اِلَّا مَلَكٌ كَرِيْمٌ (سوره یوسف: ۳۱)

قَالَتْ فَذٰلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِنِيْ فِیْهِ وَ لَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهٖ فَاسْتَعْصَمَ وَ لَیْن لَّمْ یَفْعَلْ مَا اَمْرُهٗ لَیْسَجُنَّ وَ لَیَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰغِرِيْنَ (سوره یوسف: ۳۲).

<p>آیه ۲۳: در این آیه شریفه به ورود حضرت یوسف به اتاق‌های تودر توی کاخ و بسته شدن درها اشاره می‌کند.</p>	<p>معنی</p> <p>آن زنی که یوسف در خانه‌اش بود از او با نرمی و مهربانی خواستار کام جویی شد، و (در فرصتی مناسب) همه درها (ی کاخ) را بست و (به او) گفت: پیش بیا که من در اختیار تو هستم! (یوسف) گفت: پناه بر خدا! او مالک و مربی من است (و من به مالکم خیانت نمی‌کنم)، جایگاهم را (در همه امور زندگی) نیکو قرار داد، یقیناً ستمکاران پیروز نمی‌شوند (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۷)</p>
<p>همسر عزیز مصر تمام درها را محکم بست. غفلت معنی مبالغه را می‌رساند و نشان می‌دهد که او همه درها را بست، و این یعنی این که یوسف را به محلی از قصر کشاند که اتاق‌های تو در تویی تشکیل شده بود، و هفت در را بست. تا یوسف هیچ راه فراری نداشته باشد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷: ۹: ۳۶۷). البته معلوم است محل سکونت عزیز مصر قصر و کاخی است، که دارای صحن‌های متعدد و اتاق‌های تودر تو خواهد بود (ضیا آبادی، ۱۳۹۲: ۱۳۲).</p>	<p>تفسیر</p>
<p>آیه ۲۴: در این آیه شریفه با اشاره به معصومیت و پاکدامنی و امداد الهی برای نجات حضرت یوسف (ع) و به کشمکش و فرار از اتاق اشاره میکند</p>	<p>معنی</p> <p>تودی که یوسف یوسف کرد، یوسف هم اگر برهان پروردگارش را ندیده بود آهنگ او می‌کرد، ما اینگونه (یوسف را یاری دادیم) تا از خورد (که سبب اتهام به او می‌شد)، و (نیز انجام) عمل زشت را از او برطرف کنیم؛ زیرا او از بندگان مخلص ما بود (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۷).</p>
<p>در این قصر اتاق‌های تودر تو قرار دارد تا فضای آزاد درهای متعددی که محکم بسته شده‌اند و پرده‌ها از هر سو افتاده و کوچکترین روزنه بیرون ندارند (طباطبائی، ۱۳۶۳، ج ۱۱: ۱۹۷). زلیخا خانه‌ای ساخت زیر و بالا در و دیوار آن آینه بود و صورت خود و یوسف را نشان می‌داد (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۷۲). یوسف به هر طرف که نگاه می‌کرد نقاشی خود و زلیخا را میدید (همان: ۱۷۵). در آنجا بتی بود که با لباسی آن را پوشاند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۷۳-۳۷۴).</p>	<p>تفسیر</p>
<p>آیه ۲۵: در این آیه نیز از فرار حضرت یوسف (ع) از محلی و خروج او با عزیز مصر و از اتفاقات بعد از آن خبر می‌دهد.</p>	<p>معنی</p> <p>هر دو شتابان به سوی در (خروجی که) دویید (بانو) برای جلوگیری از فرار یوسف پیراهن او را از پشت (کشیده) و آن را از بالا به پایین) چاک زد، در آستانه در به شهر روی برخواستند، (بانو) گفت: کسی که نسبت به اهل تو قصد زشتی داشته باشد آیا کیفرش جز زندان و شکنجه دناک است؟ (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۸)</p>
<p>یوسف در فکر آن بود که درها قفل هستند که جبرئیل حاضر شد، گفت بگریز، به هر در برسی اسم اعظم الهی را بخوان در گشوده می‌شود. و یوسف به هر در که می‌رسید نام خدا می‌خواند و در می‌گشود (نجم‌الذکر، ۱۳۷۳: ۱۱۹-۱۲۰). و قفل آن بی‌گشاینده و می‌شد و به زمین می‌افتاد (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۷۸). حضرت یوسف با سرعت به سوی در دوید، زلیخا نیز به سوی در دوید تا مانع خروج او شود و پیراهن او را از پشت سر گرفت و به عقب کشید، و پشت پیراهن از طرف طول پاره شد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۸۳-۳۸۴).</p>	<p>تفسیر</p>
<p>آیه ۳۰: در این آیه به شایعه پراکنی زنان شهر در مورد زلیخا بیان شده است.</p>	<p>معنی</p> <p>در شهر، تعدادی از زنان شایعه انداختند که: همسر عزیز در حالی که عشق آن غلام زر خرید در درون پیش می‌بوید کرده از او درخواست کام جویی کرده، ما او را، در انحراف و گمراهی آشکاری می‌بینیم (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۷).</p>
<p>آیه ۳۱: در این آیه به مراسم زلیخا و غافلگیر شدن زنان مصر با دیدن حضرت یوسف (ع) اشاره شده است.</p>	<p>معنی</p> <p>هنگامی که بانوی کاخ، مودی گری زنان را شنید، (کسی را) به سویشان فرستاد (و آنان را به میهمانی می‌خواند)، و برای آنان (جهت تکیه دادن) بالش‌هایی (در سالن) آماده کرد، و (برای خوردن میوه) به هر کدامشان کاردی داد، و (به یوسف) گفت: به (مجلس) آنان درآ! چون او را دیدند (از هر جهت) بزرگش یافتند، و (با شگفتی از جلالش) اختیار دست داده، به جای میوه) جای جای دست‌های خود را بریدند! و گفتند: خداوند عجزی ندارد، (به راستی که) این (مخلوق)، به بشر نمی‌ماند، این جز فرشته ای بزرگوار نیست! (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۹).</p>
<p>همسر عزیز، آنها به یک مجلس مهمانی دعوت کرد و بساط پر تجمل با پشته‌های گران قیمت برای آنها فراهم ساخت، و به دست هر کدام چاقویی برای بریدن میوه داد سپس به یوسف دستور داد که در آن مجلس، گام بگذارد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۵). و چهل نفر از زنان مصر را دعوت کرد (طبرسی، ۱۳۵۲، ج ۱۲: ۲۰۷). و به هر یک از زنان کاردی داد تا ترنج را با آن ببرند و برای یوسف جامه ملمع مرصع در او پوشانید و تاج مکلل بر فرق او نهاد و گویند</p>	<p>تفسیر</p>

جامه سفید در وی پوشانید. و زنان او را دیدند بی خود شده و با کارد دست‌های خود را می‌بریدند (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۱۷۸). حضرت یوسف در یک اتاق درونی که احتمالاً محل غذا و میوه بوده، سرگرم ساختن تا ورود او به مجلس از در ورودی نباشد. زلیخا به بهانه آوردن ظرفی از غذا یا نوشیدنی پای او را به مجلس کشاند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۵-۴۰۰).	
آیه ۳۲: در این آیه به عذر تراشی زلیخا اشاره شده است	
معنی (بانوی کاخ) گفت: این همان کسی است که مرا درباره (دلبستگی و عشق به) او سرزنش کردید، این من بودم که از او درخواست کام جویی کردم، ولی او خود را حفظ کرد، چنانچه تسلیم خواسته‌ام نشود مسلماً به زندان خواهد افتاد، و خوار و بی مقدار خواهد شد (انصاریان، ۱۳۹۸، ج ۱: ۳۵۹).	
همسر عزیز با دیدن زنان مصر با دست‌های مجروح که از آن خون می‌چکید، از فرصت استفاده کرد و شروع به سخنرانی کرد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۶).	همسیر

مؤلفه‌های به در آمده از آیات و تفاسیر به دو دسته کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی می‌توان تقسیم بندی کرد
جدول ۳: دسته‌بندی کالبدی معماری و شخصیت‌های داستانی آیات و تفاسیر، مأخذ: نگارندگان.

اتاق هفت در			
مؤلفه‌های کالبدی معماری		مؤلفه‌های شخصیت‌های داستانی	
۱ پنجره	پرده‌ها افتاده و چک‌تین روزنی به بیرون نداشت (طباطبایی، ۱۳۶۳، ج ۱: ۱۹۷).	۱ فرار و پاره شدن پیراهن	زلیخا پیراهن او را از پشت کشید و از طرف طول پاره شد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۸۳).
۲ تعداد در ها و قفل در	هفت‌در را بست (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۶۷). به هر در که می‌رسید قفل آن بی‌گشاینده‌وا می‌شد و به زمین می‌افتاد (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۷۵).	۲ حضور حضرت جبرئیل	جبرئیل حاضر شد، گفت بگریز، به هر در که می‌رسی اسم اعظم الهی بخوان که در گشوده شود (نجار شوشتری، ۱۳۷۳: ۱۱۹-۱۲۰).
۳ نقوش دیوار و کف	حضرت یوسف به هر جانب نگریست صورت خود و زلیخا را دید. به سقف نگاه کرد همین دید و به هر طرف که می‌نگریست همین را مشاهده کرد (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۷۵).	۲ حضور حضرت جبرئیل	جبرئیل حاضر شد، گفت بگریز، به هر در که می‌رسی اسم اعظم الهی بخوان که در گشوده شود (نجار شوشتری، ۱۳۷۳: ۱۱۹-۱۲۰).
۴ وجود بت	در اتاق بتی بوده که زلیخا با پارچه‌ای آن را پوشاند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۷۳).		
مراسم پذیرایی از زنان مصر			
مؤلفه‌های کالبدی معماری		مؤلفه‌های شخصیت‌های داستانی	
۱ مجلس مهمانی	آنان را به میهمانی دعوت کرد و برای آنان (جهت تکیه‌دادن) بالش‌هایی (در سالن) آماده کرد (انصاریان، ۱۳۹۸: ۳۵۹).	۱ زلیخا	همسر عزیز از فرصت استفاده کرد و شروع به سخنرانی کرد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۶).
۲ متکا	و بساط پرتجمل با پشتی‌های گران‌قیمت برای آن‌ها فراهم ساخت	۲ زنان مصر	چهل نفر از زنان مصر را دعوت کرد (طبرسی، ۱۳۵۲، ج ۱۲: ۲۰۷).

			(مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۵).
۳	نارنج و کارد	به دست هر کدام چاقویی برای بریدن میوه داد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۵). اما زنان که به جای ترنج دست‌ها را بریدند.	
۴	در ورودی اتاق اندرونی	۳ حضرت یوسف	یک اتاق درونی که احتمالاً محل غذا و میوه بوده، یوسف را سرگرم ساخت تا ورود او به مجلس از در ورودی نباشد (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷، ج ۹: ۳۹۵).
		جامه ملمع مرصع در او پوشانید و تاج مکلل بر فرق او نهاد و جامه سفید در وی پوشانید (کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۷۸).	

اتاق هفت در

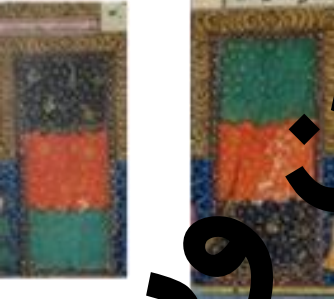
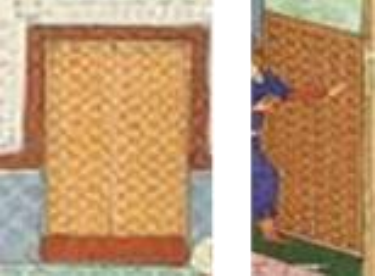
تحلیل کالبدی معماری اتاق هفت در: با توجه به آیات و تفاسیر در مورد مؤلفه‌های کالبدی معماری کاخ و تزیینات و اشیا می‌توان به این عناصر که در اتاق هفت در مورد بررسی قرار می‌گیرد، اشاره کرد: وجود پنجره و باز و بسته بودن آن، تعداد و قفل بودن آن، نقوش تزئینی روی دیوار و طرح کف اتاق و وجود بت.

جدول ۴: تحلیل کالبد معماری نگاره‌های اتاق هفت در مأخذ: نگارندگان.

نگاره	نگاره ۱: نگاره بوستان سعدی، کمال الدین بهزاد (قرن ۹ ق/م ۱۵).	نگاره ۲: نگاره یوسف و زلیخا جامی (قرن ۱۰ ق/م ۱۶).	نگاره ۳: نگاره خطی بوستان خلی (قرن ۱۰ ق/م ۱۶).	نگاره ۴: نگاره حسین گازرگاهی مجالس السقی (قرن ۱۰ ق/م ۱۶).	نگاره ۵: نگاره مثنوی یوسف و زلیخا جامی (قرن ۱۰ ق/م ۱۶).	نگاره ۶: نگاره مثنوی هفت اورنگ جامی (قرن ۱۰ ق/م ۱۶).
تصویر						
پنجره	نگاره ۱	نگاره ۲	-	نگاره ۳	نگاره ۴	نگاره ۵
	نگاره ۴	نگاره ۵	-	نگاره ۶	-	-

در چهار نگاره هنرمند اتاقی بدون پنجره ترسیم کرده، به جز نگاره اول که سه تا از پنجره‌های کاخ در طبقات و اتاق‌های مختلف را به صورت بسته ترسیم کرده است و در نگاره چهارم سه پنجره بسته به صورت کامل ترسیم شده و قسمتی از پنجره چهارم بسته دیده می‌شود.

تعداد در و قفل در	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳
			

نگاره ۴	نگاره ۵	نگاره ۶
		

بجز نگاره کمال‌الدین بهزاد که هفت اتاق پی‌درپی با بسته‌ترسیم گشته و به معماری کامل کاخ اشاره شده است، در نگاره چهارم یک اتاق با سه در بسته و در چهار نگاره دیگر فقط یکی از اتاق‌های کاخ و فقط دو در اتاق ترسیم شده است. در نگاره سوم با ترسیم یک در نیمه‌باز به این نکته که حضرت یونس (ع) به هر دری می‌رسید قفل آن بدون گشاینده باز می‌شد اشاره شده است.

نقوش دیوار	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳
			

نگاره ۴	نگاره ۵	نگاره ۶
		

در نگاره چهارم با ترسیم دو نقش و در نگاره پنجم با ترسیم هفت نقش مختلف روی دیوار کاخ ترسیم شده است (بر اساس

تفاسیر که زلیخا کاخی می‌سازد که در تمامی دیوارها پرده و فرش و سقف تصویر خود با یوسف را نقاشی کنند). در بقیه نگاره‌ها از نقوش اسلیمی و گیاهی برای تزئینات دیوارها استفاده شده است.					
کف	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳		
اتاق					
	نگاره ۴	نگاره ۵	نگاره ۶		
					
در تمامی نگاره‌ها کف با فرش با نقوش درهم‌تنیده و پیچیده اسلیمی ترسیم گشته است.					
وجود	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳	نگاره ۴	نگاره ۵
بت					
پوشاندن بت با پارچه در نگاره دوم در کنار تصویر زلیخا، تصویر پارچه‌ای که روی بت را پوشانده است ترسیم شده است.					

در نگاره کمال‌الدین بهزاد (۹ق، سبک هرات) نگاره‌ها تنها با هشت در ترسیم شده و سه پنجره بسته در طبقات مختلف به چشم می‌خورد، ولی در چهار نگاره دیگر فقط یک اتاق با سه در بسته و در نگاره چهارم (نگاره حسین گازرگاهی، مجالس‌العشاق، ۱۰ ق/ ۱۶م) یک اتاق با سه در ترسیم شده است. در نگاره سوم (نگاره یوسف و زلیخا، برگه از نسخه خطی بوستان سعدی، مکتب بخارا، قرن ۱۰ ق/ ۱۶م) با یک در بسته به این تفسیر که حضرت یوسف به هر دری که می‌رسید قفل در باز می‌شد اشاره شده است. تزئینات دیوارهای کاخ در نگاره پنجم (نگاره حسین گازرگاهی، مجالس‌العشاق، ۱۰ ق/ ۱۶م) و در نگاره پنجم (نگاره مثنوی یوسف و زلیخای جامی، قرن ۱۱ ق/ ۱۶م) بر اساس آیات ترسیم شده است. پوشاندن بت با پارچه در نگاره دوم در کنار تصویر زلیخا، تصویر پارچه‌ای که روی بت را پوشانده است ترسیم شده است.

تحلیل شخصیت‌های داستانی اتاق هفت‌در: با توجه آیات و تفاسیر مؤلفه‌های نگاره اتاق هفت در و تکرار و باره شدن پیراهن و حضور حضرت جبرئیل می‌توان اشاره کرد.

جدول ۵: تحلیل شخصیت‌های داستانی نگاره‌های اتاق هفت در، مأخذ: نگارندگان.

نگاره	۱: نگاره بوستان سعدی، کمال الدین بهزاد (قرن ۹ ق/ ۱۵م).	۲: نگاره یوسف و زلیخا جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶م).	۳: برگه از نسخه خطی بوستان سعدی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶م).	۴: نگاره حسین گازرگاهی، مجالس‌العشاق (۱۰ ق/ ۱۶م).	۵: نگاره مثنوی یوسف و زلیخای جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶م).	نگاره مثنوی هفت اورنگ جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶م).

						تصویر
-	-	-	-	-	-	حضور جبرئیل
						پاره شدن پیراهن

در پنج نگاره کشمکش و فرار حضرت یوسف (ع) ترسیم شده، بجز نگاره پنجم (نگاره مثنوی یوسف و زلیخای جامی، قرن ۱۰ ق ۱۶ م) که لحظه قبل از کشمکش و فرار ترسیم شده، ولی در هیچ کدام از نگاره‌ها به حضور حضرت جبرئیل و پاره شدن پیراهن حضرت یوسف (ع) هیچ اشاره‌ای نشده است.

مراسم پذیرایی از زنان مصر

تحلیل کالبدی معماری مراسم پذیرایی از زنان مصر: با توجه به آیات و تفاسیر مؤلفه‌های کالبدی، نگاره دست‌بردن زنان مصری مورد بررسی قرار می‌گیرد. تصویر مجلسی در سالن، متکا و بالش، بردن نارنج با کارد تیز و ورود حضرت یوسف به مجلس از اتاق اندرونی برای پذیرایی میسر می‌گردد.

جدول ۶: تحلیل کالبدی معماری نگاره‌های مراسم پذیرایی از زنان مصر. مأخذ: نگارندگان.

نگاره	۱: کتاب پنج گنج، جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۲: زنان مصری داستان خود را می‌برند، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۳: دست بردن زنان مصری، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۴: یوسف و زلیخا زلیخای جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م).	۵: یوسف و زلیخا زلیخای جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م).	۶: جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۷: جامی، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م) (صفوی).
تصویر							
مجلس مهمانی در سالن	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳	نگاره ۴	نگاره ۵	نگاره ۶	نگاره ۷

									متکا س														
در پنج نگاره مجلس مهمانی در فضای بسته و فضای سالن (کاخ) به صورت کامل به تصویر کشیده شده است. در نگاره اول و دوم به صورت ترکیبی از کاخ و باغ اطراف ترسیم شده.			نگاره ۱			نگاره ۲				نگاره ۳			نگاره ۴										
									نگاره ۵			نگاره ۶			نگاره ۷								
در نگاره چهارم و پنجم تصویر متکا و بالش دیده می شود و در نگاره های اول، دوم، ششم و هفتم تصویر زلیخا در کنار متکا و بالش ترسیم شده و فقط در نگاره سوم تصویر میانان و بالش بر اساس مؤلفه ها به تصویر کشیده شده است.			نگاره ۱			نگاره ۲			نگاره ۳			نگاره ۴											
									نگاره ۵			نگاره ۶			نگاره ۷								
در تمامی نگاره ها تصویر نارنج و دست بریدن زنان مصری و از خود بی خود شدن زنان با دیدن حضرت یوسف (ع) ترسیم شده است.			نگاره ۱			نگاره ۲			نگاره ۳			نگاره ۴			نگاره ۵			نگاره ۶			نگاره ۷		
در			نگاره ۱			نگاره ۲			نگاره ۳			نگاره ۴			نگاره ۵			نگاره ۶			نگاره ۷		

متن بر روی تصویر

							ورودی اتاق اندرونی
در نگاره‌های پنجم، ششم و هفتم به ورود حضرت یوسف (ع) از اتاق اندرونی اشاره شده است.							

هر دو نگاره فضای سالن (کاخ) به صورت کامل ترسیم شده و پذیرایی مهمانان در فضای بسته نشان داده شده است. بجز نگاره سوم مجلس مهمانی در فضایی ترکیبی از کاخ و باغ به تصویر کشیده شده است. با توجه به مؤلفه‌ها در مجلس مهمانی ساط پر تجمل با پشتی‌های گران قیمت برای مهمانان فراهم است، در نگاره چهارم و پنجم تصویر متکا و بالش دیده نمی‌شود و نگاره‌های اول، دوم، ششم و هفتم تصویر زلیخا در کنار متکا و بالش ترسیم شده و فقط در نگاره سوم تصویر مهمانان روی بالش بر اساس مؤلفه‌ها تصویر کشیده شده است. در تمامی نگاره‌ها تصویر نارنج و دست‌بریدن زنان مصری و از خود بی‌خود شدن زنان باستان حضرت یوسف (ع) ترسیم شده است، در تمامی نگاره‌ها سیمای حضرت یوسف (ع) که در دست وسایل پذیرایی دارد در مجلس مهمانی به تصویر کشیده شده است، اما در نگاره‌های پنجم، ششم و هفتم به این نکته که حضرت یوسف (ع) از فضای اندرونی وارد مجلس پذیرایی می‌شود با به تصویر کشیدن در مقابل یک در اشاره شده است.

تحلیل شخصیت‌های داستانی در نگاره‌های پذیرایی از زنان مصر: با توجه به آیات و تفاسیر مؤلفه‌ها نگاره دست‌بریدن زنان مصری، حضور زلیخا در مجلس و میزبانی از مهمانان، چهل مهمان و حضور حضرت یوسف (ع) با لباس سفید مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۷: تحلیل شخصیت‌های داستانی نگاره‌های مراسم پذیرایی از زنان مصری: نگارندگان.

نگاره	۱: کتاب پنج گنج، جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۲: زنان مصری داستان خود را می‌برند، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۳: دست بردن زنان مصری، (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۴: یوسف و زلیخا (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۵: یوسف و زنان مصری (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۶: جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)	۷: جامی، (صفوی).
تصویر							
حضور زلیخا	نگاره ۱	نگاره ۲	نگاره ۳	نگاره ۴			
							
	نگاره ۵	نگاره ۶	نگاره ۷				

							
در تمامی نگاره‌ها تصویر زلیخا در بین مهمانان مشخص می‌باشد و بجز نگاره سوم و چهارم تصویر زلیخا از مهمانان به صورت جداگانه ترسیم نشده است.							
نگاره ۴	نگاره ۳	نگاره ۲	نگاره ۱	چهل نفر			
							
نگاره ۷	نگاره ۶	نگاره ۵	نگاره ۴	نگاره ۳	نگاره ۲	نگاره ۱	حضرت یوسف (ع) با لباس سفید برای پذیرایی
							
در هیچ‌کدام از نگاره‌ها چهل مهمان ترسیم نشده است.							
نگاره ۷	نگاره ۶	نگاره ۵	نگاره ۴	نگاره ۳	نگاره ۲	نگاره ۱	حضرت یوسف (ع) با لباس سفید برای پذیرایی
							
در تمامی نگاره‌ها حضرت یوسف (ع) با وسایل پذیرایی که در دست دارد ترسیم شده است، و در هیچ‌کدام به سفیدبودن رنگ لباس اشاره نشده است.							

در تمامی نگاره‌ها تصویر زلیخا در بین مهمانان مشخص می‌باشد، بجز نگاره سوم و نگاره چهارم که تصویر زلیخا از مهمانان به صورت جداگانه ترسیم نشده است. در هیچ‌کدام از نگاره‌ها تعداد مهمانان چهل نفر ترسیم نشده است. و در هیچ‌کدام از نگاره‌ها لباس حضرت یوسف (ع) سفید ترسیم نشده است.

با توجه به نگاره‌ها عناصری نیز در نگاره‌ها مشاهده میشود که، در آیات و تفاسیر به این مولفه‌ها اشاره‌ای نشده است و نگارگر بر اساس ذوق هنری خود مواردی را برای بیان داستان به آثار اضافه کرده است، که در جدول زیر به شرح این موارد پرداخته می‌شود.

جدول ۸: تحلیل عناصر در نگاره‌ها، مأخذ: نگارندگان

نگاره‌های اتاق هفت در	
مؤلفه‌های کالبدی معماری	مؤلفه‌های شخصیت‌های داستانی
۱ گنبد و بادگیر	۱ لباس و رنگ حضرت یوسف (ع): در اکثر نگاره‌ها با عبای سبز و آبی رنگ، و لباس زلیخا اکثرا پیراهن و عبای قرمز رنگ می‌باشد.
	۲ سرپوش و رنگ سرپوش حضرت یوسف (ع) عمامه سفید رنگ با شعله طلایی رنگ دور سر می‌باشد و سرپوش زلیخا اکثرا به شکل روسرس سفید رنگ و در نگاره بوستان سعدی، (۱۰ ق/ ۱۶م) به شکل تاج می‌باشد
مصالح	
۳ تزئینات	تزئینات بیشتر بی درها و پنجره‌ها مشاهده می‌شود. و طرح اکثر تزئینات نقوش اسلیمی و ختایی می‌باشد. و رنگ غالب تزئینات لاجوردی، آبی و سفید می‌باشد.
	۳ کفش یا به شکل بدون ساق هستند یا در نگاره‌ها حضرت یوسف (ع) و زلیخا پا برهنه می‌باشند.
	۴ کفش چهار زن در نگاره پنجم جامی (۱ ق/ ۱۶م) تصویر چهار زن که در خدمتکاران زلیخا می‌باشند مشاهده می‌شود، که در آیات و تفاسیر به این مولفه اشاره‌ای نشده است. و فقط به دایه زلیخا اشاره شده است که درها را پشت سر یوسف قفل میکرد.
۴ سردر	در بالای سردر ها نیز تزئیناتی به شکل نقوش اسلیمی و هندسی وجود دارد. و در نگاره بهزاد آیاتی مانند «مفتاح الابواب»، «الله و لا سواه» دیده میشود که به بیان داستان کمک میکند.
	
نگاره‌های مراسم پذیرایی از زنان مصر	
مؤلفه‌های کالبدی معماری	مؤلفه‌های شخصیت‌های داستانی

من

برون

ویدئو

اینستاگرام

نگاره

<p>با اینکه رنگ لباس حضرت یوسف(ع) در آیات و تفاسیر سفید رنگ بیان شده است ولی در نگاره‌ها رنگ‌های متفاوت</p> <p>برای عبای حضرت یوسف(ع) ترسیم شده است. و همچنین، برای پیراهن و عبای زلیخا و زنان مصر از رنگ‌های متفاوتی استفاده شده است.</p>	<p>لباس</p>	<p>۱</p>	<p>در نگاره پنج گنج، بالکن و در نگاره دوم (۱۰ق/ ۱۶م)، گنبد دیده می‌شود که در آیات و تفاسیر به این عناصر معماری اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>۱ گنبد و بالکن</p>
<p>سرپوش حضرت یوسف(ع) مانند نگاره‌های اتاق هفت در اکثراً عمامه سفید رنگ با شعله طلایی رنگ دور سر می‌باشد و برای زلیخا و زنان مصر اکثراً روسری سفید رنگ ترسیم شده است.</p>	<p>سرپوش</p>	<p>۲</p>	<p>در نگاره ششم و نگاره هفتم تصویر چند زن از پنجره که در طبقات بالا هستند و در نگاره اول تصویر چند زن در بیرون از قصر و در طبقه بالا تصویر کشیده شده است. که در آیات و تفاسیر به این مورد اشاره‌ای نشده است.</p>	<p>۲ طبقات کاخ</p>
				
<p>مانند نگاره‌های اتاق هفت در، کفش حضرت یوسف(ع) به شکل بدون ساق می‌باشد، و کفش زلیخا و زنان مصری کثراً دیده نمی‌شود و یا پا برهنه ترسیم شده‌اند.</p>	<p>کفش</p>	<p>۳</p>		
				
<p>با توجه به آیات و تفاسیر که به چهل نفر اشاره شده است، نگاره اول پنج گنج، جامی (قرن ۱۰ق): سیزده نفر، نگاره دوم (۱۰ ق) شانزده نفر، نگاره سوم (۱۰ق): شش نفر، نگاره چهارم جامی (۱۰ ق): پنج نفر، نگاره پنجم (۱۰ ق): سیزده نفر، نگاره ششم (۱۰ ق): سیزده نفر و در نگاره هفتم (۱۰ ق): ده نفر به تصویر کشیده شده است.</p>	<p>تعداد</p>	<p>۴</p>	<p>اکثراً به شکل کاشی کاری و یا ترکیب کاشی آجر می‌باشد.</p>	<p>۳ مصالح</p>
<p>نگاره‌های پنجم، ششم و هفتم تصویر مردی در آستانه در بیرون در نگاره اول تصویر دو مرد در بیرون از قصر که احتمالاً عزیز مصر می‌باشد مشاهده می‌شود که در مؤلفه‌ها به این نکته‌ها اشاره نشده است.</p>	<p>عزیز مصر</p>	<p>۵</p>		
			<p>تزیینات بیشتر روی دیوارها مشاهده می‌شود. و طرح اکثر تزیینات نقوش گیاهی و اسلیمی می‌باشد. و از ترکیب رنگ‌های مختلف استفاده شده است.</p>	<p>۴ تزیینات</p>
			<p>کفپوش‌ها به صورت فرش با طرح گیاهی و اسلیمی می‌باشد.</p>	<p>۵ کفپوش</p>

منن بیرون و بیرون

تزیینات

کفش

تعداد

عزیز مصر

تزیینات

کفپوش

نگاره

۶	ظروف	اکثر ظروف نارنج طلایی رنگ و در دست حضرت یوسف(ع) تنگ طلایی رنگ، فلزی مانند دیده می‌شود.			
---	------	--	---	--	--

نتیجه

داستان یوسف و زلیخا در تمامی اعصار مانند دیگر داستان‌های قرآن کریم موضوع آثار هنرمندان از رشته‌های متفاوت بوده و در دوران مختلف، نگارگران داستان یوسف و زلیخا را به‌تصویر کشیده‌اند. این پژوهش با تطبیق و بررسی آیات و تفاسیر با رده‌های ۱۰-۹ هجری، که شامل شش نگاره اتاق هفت‌در و هفت نگاره مراسم زلیخا و دست‌بریدن زنان است، می‌باشد به‌انجام رسید. در بررسی و تحلیل‌های نگاره‌ها و با توجه به یافته‌هایی که در جدول ارائه شد می‌توان نتیجه گرفت، در نگاره‌های اتاق هفت‌در، محیط کالبدی معماری نگاره کمال‌الدین بهزاد (قرن ۹ ق/ ۱۵ م) تطابق بیشتری با آیات قرآنی داشته و فضای کاخ و عناصر محیط به‌صورت کامل‌تر به‌تصویر کشیده شده است. در بخش شخصیت‌های داستانی بجز نگاره مثنوی جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، فرار حضرت یوسف (ع) به‌تصویر کشیده شده و در مجموع تمامی نگاره‌ها به مؤلفه خاصی از داستان اشاره کرده و هنرمند به‌جای ترسیم کاخ بر حضرت یوسف (ع) و زلیخا تمرکز کرده است. در بخش کالبدی نگاره‌ها معماری و تزیینات معماری نسبت به بخش شخصیت‌های داستانی بیشتر به جزئیات توجه شده و مطابقت بیشتری با آیات قرآنی دارد و کامل‌تر است. نگاره اتاق هفت‌در نگاره کمال‌الدین بهزاد (قرن ۹ ق/ ۱۵ م) می‌باشد.

در نگاره مراسم زلیخا و دست‌بریدن زنان در محیط کالبدی معماری نگاره‌های، تصویر مجلس زلیخا (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، نگاره پنج‌گنج (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، نگاره جلی (قرن ۱۰ ق/ نیمه دوم قرن ۱۶ م) و نگاره جامی (قرن ۱۰ ق/ ۱۶ م)، تطابق بیشتری با آیات قرآنی داشته و معماری کاخ و کامل‌تر ترسیم شده است. ولی در بخش شخصیت‌های داستانی در نگاره‌ها تمامی مؤلفه‌ها به‌تصویر کشیده شده‌اند، ولی در بعضی از موارد نگاره‌ها به‌تصویر کشیده نشده و تطابق کمتری با آیات قرآنی دارد. در این دسته نیز بخش کالبدی نگاره‌ها نسبت به بخش شخصیت‌های داستانی کامل‌تر است و تطابق بیشتری با آیات و تفاسیر دارد.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که هنرمندان در ترسیم نگاره‌ها فقط به آیات قرآنی و تفاسیر توجه نداشتند و قسمتی از داستان را در نگاره‌ها به‌صورت واضح و کامل به‌تصویر کشیده‌اند و با ذوق هنری و تفاسیر خودشان، به خلق آثار هنری پرداخته‌اند. و با اضافه کردن بعضی از عناصر مانند تزیینات، رنگ و هاله دور سر و... سعی در بیان داستان و انتقال مفاهیم کرده‌اند.

منابع و مأخذ

آیت‌اللهی، حبیب‌الله، خبری، محمدعلی، طاووسی، محمود، لزگی، حبیب‌الله، تحلیل عناصر داستانی قصه حضرت یوسف (ع) قرآن کریم، پژوهش زبان و ادبیات فارسی، شماره ۸، ۱۳۸۶، صص ۲۰-۱.

انصاریان، حسین، ۱۳۹۸، ترجمه قرآن کریم، قم، انتشارات آیین دانش.

جهان‌یار، آذر، قاضی‌زاده، خشایار، معرفی و تحلیل نقوش ابنیه در نگاره‌های منظومه یوسف و زلیخا از نسخه هفت‌اورنگ جامی مکتب مشهد، فصلنامه علمی پژوهشی نگره، شماره ۴۴، ۱۳۹۶، صص ۶۹-۵۸.

ربیع‌زاده، سمیرا، طباطبایی جبلی، زهره، پیروای ونک، مرضیه، بررسی معنا در سوره یوسف و نمود آن در نگاره‌های ایرانی با رویکرد دلالت‌های صریح و ضمنی، جلوه هنر، شماره ۱، ۱۳۹۸، صص ۲۰-۷.

رجبی، زینب، پورمند، حسنعلی، تحلیل نگاره یوسف و زلیخا اثر کمال‌الدین بهزاد بر اساس نظریه ترامتیت ژرار ژنت، فصلنامه علمی - پژوهشی کیمیای هنر، شماره ۳۲، ۱۳۹۸، صص ۹۵-۷۷.

رحمانی، جبار، ظفری نائینی، سپیده، پژوهش میان‌رشته‌ای در هنر با رویکرد هرمنوتیکی هیرش (مورد پژوهشی تحلیل هنر نگارگری، نگاره یوسف و زلیخا)، فصلنامه علمی - پژوهشی کیمیای هنر، شماره ۱۵، ۱۳۹۴، صص ۶۳-۴۷.

پیشار، فرانسیس، ۱۳۸۳، جلوه‌های هنر پارسی نسخه‌های نفیس ایرانی قرن ۶ تا ۱۱ هجری قمری موجود در کتابخانه ملی فرانسه، ترجمه سید علی‌اکبر پورحاجیان، تهران، نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

سار، محمدحسن، ۱۳۷۹، کاخ گلستان (گنجینه کتب و نفایس خطی) گزینه‌ای از شاهکارهای نگارگری و خوشنویسی، تهران، نشر زرین و سیمین.

شیخی، علیرضا، محمد ده، زینب، بررسی صفحه‌آرایی نگاره‌های منسوب به کمال‌الدین بهزاد در نسخه بوستان سعدی (۸۹۴-۸۹۳ هجری) به‌مثابه یک الگو، نشریه هنر اسلامی، شماره ۱۵، ۱۳۹۷، صص ۲۷-۱۳.

صادقی، اسماعیل، آقاخان بیژن، محمد رضایی، حمید، تحلیل ساختاری طرح داستان غنایی یوسف و زلیخای جامی، پژوهشنامه‌ی ادب غنایی، شماره ۱۹، ۱۳۹۱، صص ۱۱۲-۱۰.

صادقی‌نیا، سارا، حصار، الهام، بررسی جایگاه واقع‌نگار و تزیینات کاشی‌کاری عهد تیموری در نگارگری مکتب هرات (با نگرش موضوعی به نگاره‌های بهزاد)، نشریه علمی - پژوهشی مطالعات هنر اسلامی، شماره ۲۹، ۱۳۹۷، صص ۲۵۲-۲۲۹.

ضیا آبادی، محمد، ۱۳۹۲، کلام النور نورالکلام، تفسیر سوره یوسف، انتشارات بنیاد خیریه الزهرا.

طباطبایی، علامه محمدحسین، ۱۳۶۳، تفسیر المیزان، ج ۱۱، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم، نشر بنیاد علمی و فکری علامه طباطبایی.

طبرسی، فضل بن حسن، ۱۳۵۲، تفسیر مجمع‌البیان، ج ۱۲، ترجمه احمد بهشتی، نشر موسوی دامغانی، تهران، نشر فراهانی.

عقدایی، تورج، نگاهی به عنصرهای ساختاری داستان حضرت یوسف (ع) در قرآن مجید، فصلنامه تخصصی زبان و ادبیات فارسی، شماره ۱۵، ۱۳۹۲، صص ۴۱-۹.

غفوریان مسعودزاده، مهنوش، تحلیل و بررسی تصاویر نسخه خطی مصور هفت‌اورنگ جامی موجود در مخزن مخطوطات کتابخانه آستان قدس رضوی، آستان هنر، شماره ۱۷، ۱۳۹۵، صص ۳۵-۲۰.

کاشانی، ملأ فتح‌الله، ۱۳۸۸، تفسیر کبیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین، ج ۳، تصحیح عقیقی بخشایشی، قم، نشر بنیاد اسلام.

کرمی، محمدحسین، حقیقی، شهین، بررسی ساختار روایی دو روایت از داستان غنایی یوسف و زلیخا، پژوهشنامه ادب غنایی، شماره ۱۳، ۱۳۸۸، صص ۱۲۴-۸۹.

مایدا، تادئوش، ۱۳۹۲، شاهکارهای هنر ایران در مجموعه‌های لهستان، ج ۱ تصاویر، ترجمه مهدی مقیسه، داوود طبائی، تهران، نشر آثار هنری، متن.

مایدا، تادئوش، ۱۳۹۲، شاهکارهای هنر ایران در مجموعه‌های لهستان، ج ۲، مقالات و شرح تفضیلی تصاویر، ترجمه، داوود طبائی، مهدی مقیسه، تهران نشر آثار هنری، متن.

متفکر آزاد، مریم، پایدارفرد، آرزو، بررسی ویژگی‌های نگارگری نسخ خطی مصور با تأکید بر نسخه مصور یوسف (ع) و زلیخا در کتابخانه مرکزی تبریز، نگارینه هنر اسلامی، شماره ۶، ۱۳۹۴، صص ۱۰۰-۵۶.

مصلاهی پور یزدی، عباس، قاسمی حامد، مرتضی، فضایل اخلاقی و ویژگی‌های حضرت یوسف (ع) در قرآن کریم و تورات، آموزه‌های قرآنی، شماره ۲۰، ۱۳۹۳، صص ۱۷۴-۱۴۹.

مظفری خواه، زینب، بررسی جایگاه کنتراست مکمل و وسعت از منظر یوهانس ایتن در آثار کمال الدین بهزاد، فصلنامه علمی دانشگاه الزهراء (س)، شماره ۱، ۱۴۰۰، صص ۱۱۶-۱۰۲.

مظفری خواه، زینب، گودرزی، مصطفی، بررسی فضا در نگارگری ایرانی با تأکید بر منتخبی از آثار بهزاد، دو فصلنامه علمی- پژوهشی هنر اسلامی، شماره ۱۶، ۱۳۹۱، صص ۲۰-۷.

نورمحمدی، ناصر و همکاران، ۱۳۷۷، تفسیر نمونه، ج ۹، تهران، نشر دارالکتب الاسلامیه.

میرلوحی، پریمیا، بین مفهوم برهان رب در سوره یوسف و تجلی آن در یوسف و زلیخای جامی و نگاره کمال الدین بهزاد، پیکره، شماره ۲۰، ۱۳۹۹، صص ۲۲-۱۷.

نجار شوشتری، علی بن علی، ۱۳۷۳، تفسیر سوره یوسف (ع)، تصحیح میرهاشم محدث، تهران، نشر صدوق.

نجفی، محمدباقر، ۱۳۶۸، آثار ابن درویش، آلان، کلن.

نوروزی، نسترن، موسوی لر، اشرف سادات، فهمیه، بازخوانی بیناگفتامانی نقاشی (حکایت یوسف و زلیخا) و سه اقتباس معاصر آن، فصلنامه علمی مطالعات فرهنگ- ارتباطات، شماره ۴۸، ۱۳۹۸، صص ۲۹۶-۲۶۵.

نیکبخت، مهناز، مطالعه رنگ و فرم لباس در نگاره‌های کمال الدین بهزاد مورد مطالعه: نگاره یوسف و زلیخا، پژوهش در هنر و علوم تخصصی، شماره ۱، ۱۴۰۰، صص ۲۲-۱۷.

Ibrahim Elassal, Ibrahim Mohamed, The veiled face of prophets in the Islamic miniatures-application on illustrated manuscripts of XI century in Konya Mawlana Museum, Journal of the General Union of Arab Archaeologists, Vol. 2016, P 125-89.

Shackle, Christopher, Between literature and romance: the Yusuf-Zulaikha story in Panjabi, South Asia Research, N2, 1995, P188-153.

Tursunpolatovna, Jumayeva Zulaikha, Fine Art in the Epics of Yusuf and Zulaikho, EPRA International Journal of Research and Development (IJRD), N12, 2022, P 20-16.

<https://www.museum.org/art/collection/search/455023/>(access date: 24/1/2023).

<https://www.museum.org/art/collection/search/452672/>(access date: 24/1/2023).

<http://www.egyptianart.com/egyptian-art/yusuf-and-zulaikha/> (access date: 11/8/2022).

https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:%22Yusef_Serves_for_Zulaikha_at_a_Feast%22,_Folio_from_a_Yusuf_and_Zulaikha_of_Jami_MET_sf57-51-39-241r.jpg (access date: 11/8/2022).

<http://art.thewalters.org/detail/80063/egyptian-woman-overwhelmed-by-yusufs-beauty/>(access date: 11/8/2022).

Matching the Structure of Yusuf and Zulaikha Paintings with Qur'anic Concepts (Case study: Paintings of 15th-16th centuries/ 9th-10th AH)

Shamim Nottagh, Master Student of Islamic Architecture, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

Yahya Jamali, PhD student in Architecture, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Azita Belali Oskuyi, Professor of Architecture & Urbanism Faculty, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

Abstract

Surah Yusuf is the only Surah in the Qur'an that specifically discusses a narrative from the very beginning to the end and is called in the Qur'an as the Ahsan Al-Ghesas⁶. Like many arts, painters also used this narrative in their paintings to create works of art. By Iranian painting (also called Negareh), it is meant illustrations created from the 13th to 17th centuries (700-1100 AH). This study also examined the paintings of the 15th to 16th centuries (900-1000 AH).

Goal: This study aimed to compare the very environment of Yusuf and Zulaikha paintings with Qur'anic concepts and to investigate architectural physical elements and narrative characters in verses 23-25 and 30-32 of Surah Yusuf. It also deals with the similarities and differences between the paintings. This subject is important because of the significance of Surah Yusuf in the holy book, and the extent to which it has affected the artists in the domain of painting; meanwhile, the components that painters have addressed outside Qur'anic debates were also examined.

Questions of this study are 1) How are architectural physical characteristics and narrative characters of Yusuf and Zulaikha represented in the 15th to 16th centuries (9th-10th AH) ? 2) To what extent do these paintings match with Qur'anic concepts as regards this narrative?

Method: This study was descriptive-analytical and gathered data via documentary and library methods. The statistical population of the study consisted of six paintings of

⁶ The best of narratives

the Seven-Door Room Narrative and seven paintings of Egypt's women' cutting off their hands.

After analyzing the Qur'an, some verses were extracted from the book, and relevant interpretations of six credible interpretation books were compared. The analyzed verses include the story of Prophet Yusuf (Peace Be Upon Him) when he was at the Prince of Egypt's house. Verses 23-25 recount the story of the Seven-Door Room and verses 30-32 tell the ceremony held by Zulaikha and the women's cutting off their hands. Meanwhile, the components obtained were divided into two groups: 1) Components of architectural physical structure that investigate architectural elements architectural decorations, and objects in the Seven-Door Room story including the Zulaikha palace with various courtyards and numerous rooms, Seven-Door locks, and all the walls, ceilings, and floor of the palace, depicted with the pictures of Yusuf and Zulaikha. In the story of Egypt's assembly of women, the verses refer to the invitation of the women to a festivity in the palace saloon, the enclosed space, the internal room where food was cooked, and the arrival of prophet Yusuf into this room; 2) Narrative character components refer to humans, characters, and characteristics raised in the Qur'an. In the Seven-Door Room, with the presence of Qubri and the escape of Yusuf, Zulaikha tears apart Yusuf's dress from the back, and the story of Egypt's women's assembly refers to the presence of forty guests and the lecture of Zulaikha, also referred to in the Qur'an and interpretations.

Results: Concerning the Seven-Door Room painting, this study indicated that out of all paintings examined, the painting by Kamal Ad-Din Behzad of Sa'di's Boustan (15th century- 9th AH) was found to comply with Qur'anic concepts more from architectural physical characteristics, while from the narrative character perspective, no paintings other than the one available in Jami's Masnavi of Yusuf and Zulaikha (16th century-10th AH) matched with Qur'anic concepts. These concepts are also represented in other paintings. Concerning the painting of Zulaikha's assembly and women's cutting off their hands, the painting of Jami's Panj Ganj (16th century-10th AH), the painting of Zulaikha's Assembly (16th century-10th AH), Jami's painting (second half of the 16th century-10th AH), and Safavi Jami's painting (16th century-10th AH) were found to be more compliant with Qur'anic concepts in terms of paintings' architectural physical environment. In the narrative character section, most components are depicted in the paintings; however, some components have not delved into all Qur'anic details, thus representing little match with the verses. In sum, both categories of the paintings saw their architectural physical elements richer than narrative characters in terms of focus on Qur'anic concepts. It is also concluded that artists had not depicted the story of Yusuf and Zulaikha only based on Qur'anic concepts, while their impressions and artistic tastes had greatly contributed to their works of art. Here, the painters added some elements like using a yellow-color halo over the head of prophet Yusuf and dress colors to convey the stories and their concepts.

Keywords: Surah Yusuf, Yusuf, and Zulaikha painting, architectural physical structure, narrative characters

References:

Ansarian, Hossein, 2019, Translation of the Holy Quran, Qom, Aeen Danesh.

Ayatollahi, Habibullah, Khabari, Mohammad Ali, Tavousi, Mahmoud, Lezgi, Habibullah, Analysis of the story elements of the story of Hazrat Yusuf (pbuh) in the Holy Quran, Research in Persian Language & Literature, N8, 2007, pp 20-1.

Egdaei, Toraj, A look at the structural elements of the story of Prophet Yusuf (AS) in the Holy Quran, Persian Literature Quarterly, N15, 2013, P 41-9.

Ghafourian Masoudzadeh, Mehnoosh, Analyzing and examining the images of Haft Aurang Jami illustrated manuscript in the Astan Quds Razavi Library's manuscripts repository, Astanehonar, N17, 2016, P 35-20.

Ibrahim Elassal, Ibrahim Mohamed, The Veiled face of prophets in the Islamic miniatures-application on illustrated manuscripts of XVI century in Konya Mawla Museum, Journal of the General Union of Arab Archaeologists, N1, 2016, P 125-89.

Jahanyar, Azar, Ghazizadeh, Khashayar, Introduction and analysis of architectural motifs in the paintings of Yusuf and Zuleikha from Haft Orang jami edition of Mashhad School, Negareh Journal, N44, 2017, P 96-58.

Karami, Mohammad Hossein, Hagigi, Shaheen, Investigating the narrative structure of two narratives of the lyrical story of Yusuf and Zuleijha, Journal of Persian Literature Researches, N13, 2009, P 124-89.

Kashani, Mullah Fathullah, 2009, Tafsir Khatir manaj Alsadegin fi Alzam Almokhalefin, volume3, Corrected by Agigi Bakhshayesh, Qom, Dawud Islam.

Maida, Tadaosh, 2013, Masterpieces of Iranian art in Polish collection, Volum1 of images, Translated by Mehdi Maghiseh, Dawood Tabai, Tehran, Matn Honar .

Maida, Tadaosh, 2013, Masterpieces of Iranian art in Polish collection, Volum2 of articles and descriptions of images, Translated by Dawood Tabai, Mehdi Maghiseh, Tehran, Matn Honar.

Makarem, Ghazali, Nasser, and colleagues, 1998, Tafsir Nemooneh, Volum9, Tehran, Darolketab.

Mirlohi, Saima, Explanation of the concept of proof of the Lord in Surah Yusuf and its manifestation in Yusuf and Zuleikha Jami and the painting of Kamaluddin Behzad, Paykareh, N20, 2020, P 22-13.

Mosalaipour Yazdi, Abbas, Ghasemi, Hamed, Moral virtues and characteristics of Hazrat Yusuf (AS) in the Holy Quran and Torah, Quranic Doctrines, N20, 2014, P 174-149.

Motafeker Azad, Maryam, Paydar Fard, Arzoo, Investigating the characteristic of illustrated manuscripts with an emphasis on the illustrated manuscripts of Yusuf (pbuh) and Zuleikha in the central library of Tabriz, Negarineh Islamic Art, N6, 2015, P 100-56.

Mozaffari Khah, Zainab, Investigating the position of complementary contrast and breadth from Johannes Eaton's perspective in Kamaluddin Behzad, Scientific Quarterly of Al-zahra University, N 1, 2021, P 116-102.

Mozaffari Khah, Zainab, Guderzi, Mustafa, Investigating space in Iranian painting with an emphasis on a selection of Behzads works, Scientific Quarterly of Islamic Art Studies, N16, 2012, P 20-7.

Najafi, Mohammad Bager, 1989, Works of Iran in Egypt, German, Clan.

Najjar Shushtri, Ali ibn Ali, 1994, Tafsir Surah Yusuf, Edited by Mir Hashem Muhaddith, Tehran, Sadoogh.

Nikbakht, Mahnaz, Studying the color and form of clothes in the paintings of Kamaluddin Behzad, pazhoohesh dar honar va olom takhasosi, N1, 2021, P 22-17.

Nowruz, Nestren, Mousavi ler, Ashraf alsadat, Daneshgar, Fahimeh, Reinterpreting the discourse of painting (the story of Yusuf and Zuleika) and its three contemporary adaptations, Culture Communication, N48, 2019, P 296-265.

Rabizadeh, Samira, Tabatabai Jebeli, Zohre, Piravi vanak, Marzia, Examining the meaning of Surah Yusuf and its expression in Iranian paintings with the approach of explicit and implicit meanings, Jelve-y Honar, N1, 2019, P 20-7.

Rahmani, Jabar, Zafari Naini, Sepideh, Interdisciplinary research in art with Husserl's hermeneutic approach (research case of painting art analysis, Negare Yusuf and Zuleikha), Kimiya-ye-Honar, N15, 2015, P 63-47.

Rajabi, Zainab, Pourmand, Hassanali, Analysis of Yusuf and Zuleikha painting by Kamaluddin Behzad based on Gerard Genets theory of transtextuality, Kimiya-ye-Honar, N32, 2019, P 95-77.

Richad, Francis, 2004, Manifestations of Persian art in exilic Iranian copies from the 6th to the 11th century AH available in the National Library of France, translate by A. Rooh Bakhshan, Tehran, Ministry of Cultur& Islamic Guidance.

Sadeghi, Esmail, Agha Khani Bijani, Mahmood, Rezaei, Hamid, Structural analysis of the plot of the lyrical story of Yusuf and Zuleikha, Journal of Lyrical Literature Researches, N19, 2012, P 124-103.

Sadeghi nia, Sara, Hesari, Elham, Examining the place of realism of tiling decorations of the Timurid period in Herat school painting (with a thematic approach to Behzads paintings), Scientific Quarterly of Islamic Art Studies, N29, 2000, P 222-229.

Semsar, Mohammad Hassan, 2000, Bostan Palace (treasure of books and fine calligraphy) a selection of painting and calligraphy masterpieces, Tehran, Zarin ve Simin.

Shackle, Christopher, Between scripture and romance: the Yusuf-Zuleikha story in Panjabi, South Asia Research, N1, 1995, P188-153.

Shaikhi, Alimza, Mohammadzadeh, Zainab, Examining the pagination of paintings attributed to Kamaluddin Behzad in Bostan Saadi's edition (893-894 AH) as a model, Negarineh Islamic Art, N15, 2018, P 21-13.

Tafarsi, Fazl ebn Hasan, 1973, Tafsir Majmaol Bayan, Translated by Ahmad Beheshti, Correction by Mousavi Damghani, Tehran, Farahani .

Tabatabai, Allameh Mohammad Hossein, 1984, Tafsir Almizan, volume 11, Translated by Mohammad Bagher Mousavi Hamadani, Qom, Bonyad Elmi ve Fekri Allameh Tabatabeyi.

Tursunpolatovna, Jumayeva Dilnoza, Fine Art in the Epics of Yusuf and Zuleikha, EPRA International Journal of Research and Development (IJRD), N12, 2022, P 20-16.

Ziyaabadi, Mohammad, 2013, Kalam Al- Noor Noor Al- Kalam, Commentary on Surah Yusuf, Tehran, bonyad kheyriyeh Al-Zahra.

مٲن بدون ویدیایشن - ٲدره